

BOROS GYÖRGY LÁSZLÓ

HALOTTAK NAPKÖZBEN

A Kossuth rádió délelőtti adása Kalmár Évával. Riport a simagöröngyösi katasztrófa szemtanúival.

– Kedves hallgatónk! A Napközben mai adása a számos kérdést felvető simagöröngyösi eseményekkel kapcsolatos információkat összegzi, hogy az Önök leghallgatottabb rádiója továbbra is eleget tegyen annak a küldetésnek, amit az Önök bizalma elnyerésének érdekében tűztünk magunk elé. A mikrofonnál helyszíni tudósítónk: Kalmár Éva.

Rövid felvezető zene. Kiművelt, tisztán artikuláló, mély tónusú női hang. A háttérben szél, némi motorzaj az időnként elhaladó autókból.

– Üdvözlöm önöket, Kalmár Éva vagyok, itt állok a helyszínen, Simagöröngyös főterén, egy szovjet tank mellett. Ne ijedjenek meg, ez a tank nem működik, hiába töltenének bele gázolajat, amennyire én tudom, 1957 áprilisában érkezett, és éppen a tér közepén robbant le. Azóta itt áll, és sokáig szimbolikus jelentéssel és ünnepi funkciókkal gazdagította a települést, ám a kilencvenes évektől némileg csökkent a reputációja. Ma már csak rockzenekarok használják videoklipek készítéséhez, és karácsony tájkán a rászertelt díszkivilágítás teszi vonzóvá a falu központját.

– Itt áll mellettem Nagypál Sándor, a település legidősebb lakója, aki saját szemével látta az eseményt.

Csoszogás, halk szuszogás.

– Sanyi bácsi! Kérem, mesélje el, pontosan mit is látott.

A szuszogás fölerősödik, harákolás. Reszelős férfihang.

– Kérem szépen, engem Nagypál Sándornak hívnak, szakaszvezető voltam a Magyar Királyi Honvéd Légierőnél 1939-től egészen a...

– Sanyi bácsi! A pénteken történt eseménnyel kapcsolatban kérdezem.

– Kérem szépen, nyolcvankilenc éves vagyok, de még olyant sosem láttam azelőtt. Amikor 39-ben a kecskeméti légibázison felrobbant az üzemanyagtöltő, annak sem volt ekkora fénye! Mondtam is a Pistának, hogy valami baj lehet, de az egy nyikhaj, még a hetvenet is alig töltötte be, sose nő be a feje lágya.

– Dünnyögő Pista bácsira tetszik gondolni? Mert őt is idevárjuk, hogy minél többet megtudjunk az eseményről.

– Róla beszélek, arról a nyikhajról. Régebben se volt ki mind a négy kereke, de meg ahogy öregszik, egyre jobban. Tudja, kicsit szenilis szegény, a múltkor is azt mondta, hogy ő lőtte ki a tankot, pedig mindenki emlékszik, hogy a ruszki katona egy fél napig szerelte, és a végén „jafajumaty”-ot kiabálva, dühöngve futott ki a térről. Még a franciakulcsot is otthagya a lánctalpon.

– Sanyi bácsi!

– Na, kérem szépen, ott ültünk a Pistával a verandán. A tavalyi borból még maradt egy kicsi, tudja, kedvesem, a rosét nem lehet sokáig tárolni, mert elpunnyad, aztán semmire se jó, ha túlállja magát. Meg kell inni, és akkor nincsen hiba! Hol is tartottam?

– A verandánál, Sanyi bácsi.

– No, igen, a veranda. Ültünk a Pistával, és még nem volt sötét, úgy fél kilenc lehetett. A bornak nemcsak az íze, hanem a színe is szebb alkonyatkor. Éppen felemeltem a poharam, és átnéztem a rosén, azt akartam mondani, hogy mélyebb lett benne vörös. Akkor láttam az égen egy fényes csíkot.

– Elnézést kérek Sanyi bácsi, de közben megérkezett második vendégünk, Dünnyögő István, aki nem csupán az ötvenhatos események hőse, hanem szintén szemtanúja volt a pénteki katasztrófának.

Kivehetetlen zajok, orrfújás, harákolás.

– István bácsi, egy kis türelmét kérem, hogy Sanyi bácsival befejezhessük a riportot.

Magas fekvésű, herélt hang.

– Tőlem! Felőlem annyit beszél az öreg, amennyit akar, de jó, ha tudja, hogy szemüveg nélkül a saját kezét sem lássa. Ha meg egy kis borovicska is van benne, onnantól teljesen hasznavehetetlen lesz.

– István bácsi, kérem!

– Jó, jó, felőlem, hadd beszéljen.

– Szóval, Sanyi bácsi?

– Na, kérem szépen, ahogy a Pista is megmondhassa, éppen átnéztem a poháron.

– A fenekére néztél, öreg!

- Átnéztem a poháron, és akkor láttam.
  - Nem láttál te semmit, csak utólag mondtad, hogy láttál egy csíkot.
  - István bácsi, kérem!
  - Jó, jó, értettem.
  - Átnéztem, és egy hosszú csíkot láttam, a romvár felé tartott, a dögtelep felé.
  - Miféle dögtelep?
  - Hát a barázdás telep. Ott a dögkút, meg a vegyi raktár. Oda hullott le a csillag.
  - Mi történt, amikor lehullott?
  - Hát, kérem szépen, szóltam a Pistának, hogy nézze már, mi lehet az, de láttam, hogy elaludt, a jó kis rosé megtette a hatását. Föl akartam költeni, de nem kellett, mert akkor jött a robbanás.
  - Robbanás?
  - Hogyne, kérem! A Duna felől, a romvár irányából tizenegy óránál.
  - Nem kilenc felé járt?
  - Az idő igen, de az irányról beszélek.
  - Értem, bocsánat. Mi történt azután, hogy meghallotta a robbanást?
  - Kérem szépen, először nem is hallottam, hanem inkább láttam, mert a hang az ugye, lassabban terjed, megláttam a fényt, ami nagyobb volt, mint a kecskeméti légibázison.
  - Mit látott, Sanyi bácsi?
  - Az egész láthatár kigyúlt, izzott mint a fene, föl is akartam rázni a Pistát, de aztán akkora robaj támadt, hogy a holtak is felébredtek tőle.
- Pista bácsi magas hangon beleszól:
- Pontosan ez történt, csak az öreg nem hisz nekem!
  - A Pista fölriadt, nekem meg kihullott a pohár a kezemből, odalett a jó rosé!
  - Sanyi bácsi, köszönöm, hogy megosztotta velem és a hallgatókkal az élményeit. Most átadom a szót Dünnyögő Istvánnak, aki szintén sok mindent tapasztalt az esemény éjszakáján. István bácsi, kérem, mondja el, mi történt a robbanás után.

Kis hezitálás. Kivehetetlen zajok.

– De mielőtt folytatnánk, visszaadom a szót a stúdiónak, mi pedig a reklám után visszajövünk.

Zene, reklámok, zene, majd a műsor audiologója. Sistergés, köhögés.

– Újra jelentkezem Simagöröngyösről, Kalmár Éva vagyok. Önök a Napközben adását hallgatják. Dünnyögő Istvántól kérdezem, hogy mi történt a robbanás után.

– Éppen a rosé ízén gondolkodtam, amikor felijedtem a nagy zajtól. Azt hittem, az öreg Sanyibá dőlt föl a székével, de nem. Látom, hogy áll az öreg, és a romvár felé mutogat valami fényességet. Mondtam is neki, hogy meg kéne nézni, de egyedül nem sok kedvem volt, meg gyalog nincs is túl közel, Sanyibá meg nemigen jár el, csak az orvosig meg a templomba. De aztán megláttam az autóra a Bernát atyát, és odakiáltottam neki, hogy látta-e mi történt.

– És mit mondott a plébános úr?

– Azt kiabálta, hogy nem látott semmit, csak a robbanást hallotta, erre meg az öreg Sanyi váltig bökődött, hogy a romvárra hullott egy csillag, úgyhogy visszakiabáltam, hogy vigyen el, mer én tudom, hol robbantottak.

– És elvitte?

– El. Azt mondta, jöjjenek, csak hozzak lámpát is, hogy megnézzük nem történt-e baj. Az öreg egyik lámpáját fölkapta, és már majdnem beszálltam az atya mellé, mikor látom, hogy Sanyibá egy nagy botot lóbál. De nem bot volt, hanem a régi, sörétes, kétsövű. Nyújtotta felém, hogy vegyem csak el, de én utálok mindenfajta lőszerszámot, amióta ötvenhatban mellettem loccsant szét a Vilmos feje, pedig nem is ávós volt, csak katona.

– István bácsi, mi történt az autóban?

– Na, ja, az autó. Hát beszálltam, de nem vittem a kétsövűt. Mutattam Bernát atyának az utat, mentünk a barázdás felé, tudja, ahol a döngkút is van. Ki kell menni a faluból, aztán jobbra a temető mellett visz az út. Nekem már odafelé is rossz érzésem volt, és ha nekem az van, annak oka van!

– Mit érzett, István bácsi?

– Mit éreztem volna? Dögszagot. Azok a mihaszna barázdások nem jól tartják a kutat, mert néha olyan bűz árad belőle, hogy felfordul tőle az ember gyomra, pedig, higgye el, aranyom, sok mindent megettem életembe, főként, amíg odavoltam, tudja hol, a letartóztatásba.

– Mitől volt rossz érzése?

– Attól, hogy egyre közelebb kerültünk a barázdás telephez, és egyre nagyobb volt a füst. Bernát atya meg lehúzta az ablakot, és ettől csak jobban telement az autó füsttel. Nem is jutottunk el a telepig, bár lehet, hogy jobb is, mert abban a raktárban műtrágyát és rovarirtót is tároltak, ki tudja, milyen füstje van azoknak. Láttam már olyant, hogy a gazdaboltból felszerelve bombát is lehet csinálni, jobb az ilyesmit nem piszkálni. Bármi is esett le az égből, a barázdás raktárra esett, mert az a füst csak onnan jöhetett. Elég fura szaga volt, facsarta az orrunkat, azért is fordultunk vissza.

– Mi történt aztán, István bácsi?

– Hát, csak jöttünk hazafelé, és újból a temető mellé kerültünk. Aztán csak majd lefejeltem a szélvédőt, mer az atya beletaposott a fékbe, és olyan szavakat mondott, amit a templomba biztos nem merne senki kiejteni a száján. Éreztem egy csattanást, de mire odanézhettem volna, már nem láttam semmit, csak azt, hogy a kocsi elején nincs ott a célkereszt, tudja, a merci embléma, amire a Bernát atya olyan büszke volt mindig. De most letört, és mi megálltunk, hogy megnézzük, mit ütöttünk el.

– És mit ütöttek el?

– Hát ez az! Semmit, talán egy kutyát, és elszaladt, de az nem törte volna le a díszet. Az atya mindenre megesküdt, ami szent, hogy ember volt. És én láttam is a sötétben egy botorkáló alakot, de a temetőben, éjszaka ki mászkálna? Még ismerősnek is tűnt, de az a sötét könnyen megvicceli az embert.

– És mit gondol, mit láttak?

– Tudja mit, aranyom? Azt döntse el maga! Én csak annyit mondok, hogy hazafelé még egyszer félre kellett rántani a kormányt, mert majdnem elütöttük a Kálikát, a Sápsepesy titkárnökjét, tudja, a barázdásba dolgozik. Ki volt borulva teljesen. Azt sikította, hogy megtámadta az öreg doktor. Mondtam neki, hogy az kizárt, mert a doktor úr nem olyan, talán csak valami félreértés, mire ő csak sikított tovább, és nagy nehezen kibökte, hogy nem a Huba volt, hanem az apja, dr Hoffman Xavér.

– Akkor megoldódott a rejtély, István bácsi?

– Meg hát. Csak az a baj, hogy az öreg Xavér se lehetett, hiába mondta a Kálika.

– Miért nem?

– Hogy miért? Mert nincs egy hónapja, hogy eltemettük.

Apró sikkantás, zörgés, suttogás. Stúdió.

– Önök a napközben adását hallják. Amíg helyreállítjuk a kapcsolatot, hallgassunk zenét.